

Pedagogik med duplo

Jag har under många år tänkt på något så abstrakt och osexigt som tillväxt. Jag är säker på att mina funderingar inte har varit de samma som hos politiker och ekonomerna som med alla medel försöker hålla tillväxten så hög som möjligt. Inte heller har mina tankebanor varit desamma som hos de som förvaltar våra pensionspengar och som hyllar de heta tillväxtekonomier i Asien eller Latinamerika. Jag kan få en känsla av att vi, i tankarna, är som vore vi från olika planeter.

En skillnad är måhända, vad vi tänker på när vi hör ordet. För dem kan jag gissa att det med självklarhet handlar om ekonomi och BNP. Också jag tänker förstås på samma tillväxt som de gör, men som den ingenjör jag är, reducerar jag ofta tillväxten till en kurva pekande uppåt. En kurva som kan beskriva snart sagt vad som helst. Allt från antalet lämlar i Norrland, bakterier i en skål eller ett barn som växer och blir till en vuxen individ.

Medan ekonomerna tycks oroade då tillväxten är svag är mina farhågor av ett helt annat slag. Kan det verkligen vara så att det mönster som vi noterar överallt i naturen, den tillväxt som finns där i så många skepnader har ett enda undantag? Är det troligt att BNP är det enda exemplet på tillväxt som fortsätter i det oändliga?

Jag har skrivit om detta och jag pratat med människor, men ibland når jag inte fram. Den hårda vägen har jag insett att vi är väldigt olika.

Som den ingenjör och siffermänniska jag är har jag en svaghet för tabeller och diagram, men jag märker att många är som min raka motsats. De ryggar för siffrorna och kurvorna. Hur kan jag då förklara något så abstrakt som exponentiell tillväxt? Att till råga på allt krydda diagrammen med matematiska termer är fullständigt dödsdömt. Ändå känner jag att det är viktigt att dela med mig av mina bilder. Inte bara till mattenördar och ingenjörer utan också till alla kloka humanister. Mitt senaste försök är att bygga med duploklossar. Klossar som jag fått låna av en vän. Så länge hennes barnbarn dröjer har jag fått löfte att behålla de färgglada plastleksaker.

Mitt pedagogiska trick är att sätta ihop klossarna till staplar som hela tiden blir dubbelt så höga. 1, 2, 4, 8, 16 och 32 klossar sätts på varandra i mina sex torn.

När det har lämpat sig har jag tagit hjälp med att bygga. Både 9-åringar och medelålders kommunala chefer har med glädje räknat klossar och byggt torn. Ingen har tyckt att det var barnligt eller att det inte hade med saken att göra. Tvärtom har de, med både allvar och eftertanke, tagit del av slutresultatet och förundrats över att nästa stapel för Kinas BNP kunde bli så hög. Vid ett tillfälle, då jag försökte bygga utomhus och på lite ojämnt underlag, rasade mitt byggnadsverk, men det gjorde snarast budskapet ännu tydligare.

Även om tillväxten i leksakernas värld ser helt orimlig ut, duger det förstås inte i polemik med en professor i nationalekonomi. Han skulle knappast låta sig överbevisas av några klossar som det i vanliga fall är treåringar som leker med.

Trots brist på strikt vetenskap ser jag en stark kedja med indicier. Med en ekonomi som bryter mot förlopp som vi känner igen från naturen och med en ökningstakt som över några årtionden blir absurd borde vi väl försöka vända på steken.

Lägg bevisbördan på dem som på fullt allvar hävdar att BNP skulle vara den udda fågel som bryter alla kända mönster på tillväxt. En fågel som i en surrealistisk vy flyger högre och högre. Det som jag med mina klossar indikerar som orimligt kan vi väl låta nationalekonomer och beslutsfattare övertyga oss om som något långsiktigt hållbart.

Stellan Tengroth